

ਝੂਠੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ ਦੇ ਢੰਗ

ਸ੍ਰੋਤ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਰਚਨਾਕਾਰ (ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਲੇਖਕ, ਅਦਾਰਾ ਆਦਿ) ਕੌਣ ਹੈ? ਅਜਿਹੇ ਢੁੱਕਵੇਂ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀ ਯੋਗਤਾ, ਸਮਝ ਤੇ ਤਜਰਬਾ ਹੈ? ਕੀ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਖ਼ਬਰ ਮਿਤੀ ਸਮੇਤ ਹੈ ਜਾਂ ਮਿਤੀਹੀਣ?

ਸੁਰਖੀਆਂ ਸਦਾ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ

ਖ਼ਬਰ ਤਕ ਤੀਬਰ ਪਹੁੰਚ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਸੁਰਖੀਆਂ ਝਾਂਸਾ ਸਾਬਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦਕਿ ਅਸਲ ਕਹਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੂਰੀ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਅੱਗੇ ਨਾ ਭੱਜੋ।

ਆਧਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਵਾਚਨਾ

ਖ਼ਬਰ ਦੀ ਆਧਾਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਗੌਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ। ਕੀ ਉਸ ਵਿਚਲੇ ਸੂਚਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਬਿਆਨੀ ਜਾਂ ਰਹੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ?

ਕੀ ਹੋਰ ਸ੍ਰੋਤ ਇਸ ਖ਼ਬਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ?

ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਖ਼ਬਰ ਦਾ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੀਖਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ?

ਕੀ ਇਹ ਕੋਝਾ ਮਜ਼ਾਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ?

ਕਈ ਵਾਰ ਲੋਕ ਹਾਸੇ-ਹਾਸੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਖ਼ਬਰ ਦੀ ਤਹਿ ਤਕ ਜਾਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਰਹਿਤ ਸੋਚ

ਫ਼ੋਨਸਦਿਏਰ ਡਿੌਰੋਨ ਬਲਇਡਸੋਰ ਚੋਨਚਦਰਨਸ ਚੋਲਦ ਓਡਡਦਦ ਚੋਰ ਜੁਦਗਦਮਣਟ.

ਕਿਸੇ ਮਾਹਿਰ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣਾ

ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਸੱਚ ਉਪਜੇ ਉਥੇ ਕਿਸੇ ਯੋਗ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ, ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਇਨਸਾਨ, ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਸਥਾ (ਡਬਲਯੂਐੱਚਓ) ਵਰਗੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਤਾ ਆਨਲਾਈਨ ਸ੍ਰੋਤ (ਫੈਕਟ ਚੈਕਿੰਗ ਸਾਈਟ) ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਜਾਂਚ-ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਨਾ ਕਰੋ

ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ ਜਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਅੱਗੇ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

